

İLMİ ÖĞRENMEK VE BAŞKALARINA ANLATMAK*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!

Cumanız mübarek olsun... Allah sizi dünya ve ahiretin her türlü hayırlarına erdirdi... Ömrünüz gönlünüzce olsun... Ahirette de Allah dileklerinize, taleplerinize, muratlarınıza sizleri nâil eylesin...

Size hitab ettiğim yerleri söylüyorum, o da ilgi uyandırıyor. Biraz da bulunduğum yerin reklamı olmuş oluyor. Bu sefer Türkiye'mizin en güzel yörelerinden birisi olan Fethiye'den hitab ediyorum. Size, Peygamber SAS Efendimiz'in hadis-i şeriflerinden bir demet, o güzelim gül bahçesinden bir buket sunmak istiyorum. Birinci hadis-i şerif... Tabii, bu kitapta hadis-i şerifler alfabetik sırayla, yâni elifbe sırasına göre dizilmiş olduğundan, konular değişebiliyor. Ama bu değişiklik de, çiçek demetinde çiçeklerin değişmesi gibi bir şey oluyor; ben seviyorum. Dinleyiciler de herhalde değişik konular öğrenmiş oldukları için, istifadeli olacak diye düşünüyorum. Onlar da severler diye düşünüyorum.

---

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

a. Namazda Harama Bakmamak

Okuyacağım birinci hadis-i şerif Taberânî'de ve Ebû Dâvud'da var. Râviyesi Esmâ bint-i Ebî Bekir, yâni Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz Hazretleri'nin mübarek kızı Esmâ Hanım. Hanım olması dolayısıyla sahabiye demek lâzım! O rivayet etmiş. Erkek rivayet etmişse, râvî diyoruz; hanım rivâyet edince râviye diyoruz. Tabii, hanım kelimesi geçince bir söz söylemeden edemeyeceğim: Bakın bu hadis-i şerifi bir hanım rivayet etmiş. Sonra biliyorsunuz Esmâ bint-i Ebî Bekir olduğu gibi, Aişe bint-i Ebî Bekir RA da var; yâni Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz'in bir kızı da Hazret-i Aişe Vâlidemiz. Hanım ama, ashabın en bilgililerinden birisi...

Bununla şunu demek istiyorum, benim sevgili dinleyicilerim, aziz kardeşlerim! Hanımlar da, sevgili kızlarımız, evlatlarımız da ilmi öğrenirlerse, böyle bilgili, görgülü, kendisine bir şey sorulduğu zaman bilen, dünyayı tanıyan insanlar olurlarsa; Hazret-i Aişe Vâlidemiz'in yolunda olmuş olurlar, Esmâ bint-i Ebî Bekir RA'nın yolunda olmuş olurlar. Yâni, hanımları ve hanım kızlarımızı ilim öğrenmeğe teşvik edici bir şey, bu isim. Ben de teşvik etmiş oluyorum.

Şimdi Peygamber Efendimiz namazla ilgili bir hususu anlatıyor burada, bir tavsiyede bulunuyor:¹

---

¹ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.286, no:851; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.348, no:26992; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.24, s.98, no:261; Abdü'r-Rezzâk, *Musannef*, c.III, s.148, no:5109; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.241, no:3119; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.V, s.118, no:2225-7; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.IX, s.217, no:4794; Esmâ bint-i Ebî Bekir RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.1161, no:20877; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XXI, s.309, no:23603.

مَنْ كَانَ مِنْكُمْ تُوْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا تَرْفَعُ
رَأْسَهَا حَتَّى يَرْفَعَ الرَّجَالُ رُءُوسَهُمْ مِنْ ضَيْقِ ثِيَابِ

الرِّجَالِ

(حم. د. ط. ب. خط. عن أسماء بنت أبي بكر)

RE. 440/1 (*Men kâne minkünne tü'minü bi'llâhi ve'l-yevmi'l-âhir, felâ terfa' re'sehâ hattâ yerfea'r-ricâlü ruûsehüm, min dîkı siyâbi'r-ricâl.*)

Biliyorsunuz Peygamber SAS'in mescid-i saadetinde, o güzelim mübarek mescidinde... Evet basitti, çok süslü, zînetli değildi. Altını gümüşü, saltanatı, zîneti yoktu.

Hurma direklerinden, hurma dallarından gölgelendirilmiş, kumluk, küçük bir mesciddi.

Şimdiki Mescid-i Nebevî'nin Peygamber Efendimiz'in türbesine yakın kısmıydı.

مَا بَيْنَ بَيْتِي وَمِنْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ

(بخ. م. حم. عن أبي هريرة)

(*Mâ beyne beytî ve minberî*) “Benim evimle minberimin arası, (*ravdatün min riyâdi’l-cenneh*) cennet bahçelerinden bir bahçedir.” diye de hadis-i şerif var.²

Oranın cennet bahçelerinden bir bahçe olduğu, mânevî bakımdan perdeler kalksa görülebilir. Cennet bahçelerinden bir bahçe olan mübarek mescidi Peygamber Efendimiz’in...

Nasıldı namaz kılma şekli?.. Peygamber Efendimiz öne geçerdi. Arkasında beyler, erkekler namaza dururlardı. Onların arkasında çocuklar namaza dururlardı. En geride de, caminin arka tarafında hanım sahabiyeler namaza dururdu. *Sahabiye*, hanım sahabi demek. *Mürebbî* erkek, *mürebbiye* hanım... *Muallim* erkek, *muallime* hanım... Biraz da Arapça bilgisi gelişmiş oluyor.

---

² Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.399, no:1138; Müslim, *Sahîh*, c.II, s.1011, no:1391; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.236, no:7222; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.IX, s.65, no:3750; Beyhakî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.V, s.246, no:10061; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.416, no:8188; Begavî, *Şerhü’s-Sünneh*, c.I, s.345; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.XI, s.439, no:32316; Abdü’r-Rezzak, *Musannef*, c.III, s.182, no:5243; Tahavî, *Müşkilü’l-Âsâr*, c.VI, s.369, no:2414; Ebû Nuaym, *Ahbâr-ı İsfahan*, c.VIII, s.246, no:1553; İbn-i Sa’d *Tabakâtü’l-Kübrâ*, c.I, s.253; Ebû Hüreyre RA’dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.465, no:10009; İmam Mâlik, *Muvatta’* (Rivâyet-i Yahyâ), c.I, s.197, no:463; İbn-i Asâkir, *Mu’cem*, c.II, s.184, no:1459; Ebû Saîd el-Hudrî RA’dan.

Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.XII, s.294, no:13156; Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.I, s.223, no:733; Tahavî, *Müşkilü’l-Âsâr*, c.VI, s.367, no:2412; Abdullah ibn-i Ömer RA’dan.

Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.VI, s.290, no:6444; Zübeyr ibn-i Avâm RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.XII, s.259, no:34944; *Mecmaü’z-Zevâid*, c.III, s.678, no:5880, 5886, 5889; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.XVIII, s.477, no:19940.

Arka tarafta hanım sahabiyeler namaz kılarlardı. Önde erkekler, onların arkasında çocuklar... Tabii çocuklar da büyüklere hürmeten biraz geride duruyorlar. En önemli yer de Peygamber Efendimiz'in arkası... Zâten bütün camilerde en önemli yer, imamın hemen arkasıdır. Çünkü, imam herhangi bir şekilde rahatsız olursa, o onun yerine geçip namazı tamamlayacak. İmam rahatsızlandı diye, burnu kanadı diye, bir mâzereti çıktı diye namaz durmaz. O geçer, namazı o devam ettirir.

Onun için, imamın arkasındaki kişinin alim olması lâzım, fıkıh bilmesi lâzım, namaz nasıl devam edecek, bilmesi lâzım! Kıraat bilmesi lâzım, imamın yerine geçebilecek bilgilere sahip olması lâzım! Orası önemli...

Hem de sevap ilkönce imama gelir, imamdan oraya gelir. Bir sağına, bir soluna, bir öteki sağına, bir öteki soluna, sevap da öyle derece derece, azalarak böylece dağılır.

Arka sıralar geriye doğru gider. Arada bir boşluk bırakılır. Ondan sonra da hanımlar namaza dururlardı. Sabah namazına da gelirlerdi, bütün namazlara gelirlerdi. Hattâ bir keresinde Peygamber Efendimiz sabah namazını mutâdının hilâfına, yâni adeti üzere uzunca kıldırıldığı halde, o sabah namazını hemen çok çabuk kıldırmış. İki kısa sûre ile kıldırmış. Demişler ki:

“—Yâ Rasûlallah, çabuk kıldırdınız, kısa kestiniz bu sabah namazını?..”

Buyurmuş ki:

“—Arkada bir çocukcağızın ağladığını duydum. Annesi huzursuz olmasın diye, onun için çabuk kıldırđım.” demiş. Yâni, her şeyi düşünüyor Efendimiz SAS Hazretleri.

Şimdi hanımlara hitâben buyuruyor ki: (*Men kâne minkünne tü'minü bi'llâhi ve'l-yevmi'l-âhir*) “Sizden kim Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsa...” Yâni, iyi inanıyorsa demek. Tabii, camide olduğuna göre, Peygamber Efendimiz'in karşısında olduğuna göre, hitabına erdiklerine göre, cemâlini gördüklerine göre, onlar da müslüman tabii... Ama Peygamber Efendimiz te'kid ediyor, tahrik ediyor. Yâni, “İnanan insanın böyle yapması lâzım! Mâdem siz inanıyorsunuz, benim biraz sonra söyleyeceğim şeyi yapın!” demek.

“Sizden kim Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsa...” Hepsi inanıyor ama, “Kim sağlam inanıyorsa, tam inanıyorsa, gerçekten inanıyorsa, iyi bir müslüman olmak istiyorsa; (*felâ terfa' re'sehâ hattâ yerfea'r-ricâlü ruûsehüm*) adamlar başlarını kaldırmadan, onlar daha önceden başlarını kaldırmasınlar!”

Hani secdeye varılıyor ya... Rükûa varılıyor, biraz eğiliniyor; secdeye varılıyor, alın, burun, eller, dizler, ayaklar yere konuluyor... İmam “*Allâhu ekber*” deyince kaldıracaklar başlarını ama, diyor ki Peygamber Efendimiz:

“—Erkekler başlarını kaldırmadan, yâni erkekler doğrulmadan siz doğrulmayın! Siz acele edip daha önceden doğrulmayın!” diyor.

Sebebini de izah ediyor Peygamber Efendimiz. Ben Şimdi bunu birtakım Őeylere bağlamak istiyorum:

(*Min diki siyabi'r-ricâl*) “Adamların elbiselerinin darlığından dolayı, kadınlar daha önceden başlarını kaldırmazlar! Erkekler iyice bir doğrulsunlar, ondan sonra kadınlar başlarını kaldırırlar.” diyor.

Şimdi tabii, erkeklerin elbiselerinin darlığı... Yâni blue-jean pantolon mu giyiyorlardı, daracık streç mi giyiyorlardı?.. Hayır!.. Yoksulluktan, kumaş bulamadıklarından, tam örtünemediklerinden, sıkı sıkıya sardıklarından dolayı... Zarurettten dolayı, mahrumiyetten dolayı, fakirlikten dolayı... Her birisi mânevî bakımdan çok zengin, sultan insanlar ama, maddî imkânları çok az tabii.

O devirde, Efendimiz'in çevresindeki o mübarek insanlar, günlerce aç kalmışlar. Kumaş bulamadıkları için post bürünmüşler mağara adamları gibi ama, mağara adamları değil, mânâ adamları... Yâni son derece yüksek insanlar ama, giyimleri öyle. İçleri mâmur, kalpleri altın gibi, dışları öyle görünüşlü... İşte o sıkıntılardan dolayı, “Erkeklerden sonra başlarını kaldırsın hanımlar!” buyuruyor.

Hani, başını kaldırırken önündekine bakmaması lâzım, aslında secde mahalline bakması lâzım ama, gözü öndeki erkeklere erişebilir. Onların elbiseleri dar olduğundan, arkadan bakınca, mahrem yerleri, avret mahallerini örten kısımlar belli olabilir. Onun için başlarını geç kaldırırlar! Yâni gözlerini koruyacaklar arkadakiler.

Bu hanımlara böyle tavsiye edilmiş ama, herkes için böyledir, herkes gözünü koruyacak! Daha öndekinin herhangi bir örtünmesi gereken uzvuna, elbisenin darlığından dolayı aklı oraya takılmasın diye, mutlaka tedbir almak lâzım! Önüne bakmak lâzım ama iki türlü tedbir: Öndeki adam mümkünse elbisesini bol yapacak, bol giyimli olacak ki, herhangi bir şekilde bir mahzur olmasın. Bu öndeki namaz kılan adamın tedbiri... Arkadaki de gözüne sahip olacak, bakmayacak, geç kalkacak biraz daha... Hanımlar için geç kalkmasını söylüyor. Tabii, başkaları için de öyle.

“—Pekiye gözü oraya takılırsa, aklı oraya takılırsa, ne olur?..”

O doğru olmaz. Namaza uygun olmaz, arkadakinin namazı bozulabilir. Bakışlarının uygun olmayan şeyler görmesi, aklının takılması durumunda namazı bozular. Bunu talep ediyor Peygamber Efendimiz, tavsiye buyuruyor.

b.Elbiseler Tesettüre Uygun Olmalı!

Bu bizim için çok önemli, bu devir için önemli... Şimdi buraları, size konuşmayı yaptığım yerler sıcak yerler olduğu için, üzerimde yazlık bir elbise var. Pamuktan yapılmış, bol bir elbise var. O kadar rahat ki... Altına giydiğim, ayaklarıma giydiğim pantolon da son derece bol, yâni çok rahat... Oturmam, kalkmam, eğilmem, sonra sıcaktan rahatsız olmamam çok güzel...

Ama kimisi çok dar yapıyor. Dizleri eskiyor, belki eskimesini de onlar makbul sayıyorlar, bilmiyorum. Arkaları eskiyor, paçaları yırtık...

vs. Ama tabii örtünmekte rahatlık da çok önemli, sıhhat de önemli... Doktorlar diyorlar ki: “Bir elbise böyle vücudu sımsıkı sararsa, çorap gibi sımsıkı sıkarsa, kan dolaşımını zorlaştırdığı için, sıhate aykırıdır.” diyorlar. Bol elbise daha iyi oluyor.

Onun için, elbiselerin bol olması lâzım! Biz tabii bu hususta el- hamdü lillâh çalışmalarımız var... Biz güzide bir topluluğuz Türkiye’de; Ankara’da, muhtelif şehirlerde biçki dikiş yapan, imal eden, satan kardeşlerimiz var... Hatta kendi vakfımıza bağlı, kendi kurduğumuz giyim müesseselerimiz var... Onlara diyoruz ki:

“—Hem sıhate uygun, hem rahat kıyafetler üretelim! Avrupa’dan gelen, batılıların yaptığı her şeyi şuursuzca taklit etmeyelim! Güzel olanı kendimiz bulalım, kendimiz geliştirelim!”

Çünkü bizim inancımız farklı... İşte namaz kılmamız lâzım, namazda rahat olmamız lâzım! Namazda örtülü olmamız lâzım, arkadakinin gözünün korunması lâzım! Öndekinin arkadakine zarar vermeyecek güzel bir kılıkla giyinmesi lâzım!..

Tabii, burada yeri gelmişken söyleyeyim, bana hep sorarlar: “—İslâm belli bir kıyafeti emretmiş mi?.. Hanımlara çarşafı emretmiş mi?.. Beylere ille şu şekilde giyineceksiniz diye belli bir kıyafet emretmiş mi?..”

Hayır! Fıkıh kitaplarında deniliyor ki, örtünmek emredilmiş ama, örtünmenin belli bir şekille olması emredilmemiş. Üniforma diyorlar,

üniforma ne demek?.. *Üni*, tek demek; *forma*, şekil demek. Yâni tek şekilli değil. Her yöreye göre, her iklime göre değişebilir. Soğuk yerlerde başka olabilir, sıcak yerlerde başka olabilir; ama örtülmesi lâzım gelen yerleri bütün müslümanlar örtecek!.. Beyler de örtecek, hanımlar da örtecek...

Şimdi gezdiğimiz yerlerde görüyoruz: Beyler çok kısa kıyafet giymiş, göbek meydanda, üstü meydanda... Hatta deniz kenarında, slip dedikleri küçücük üçgen şeklinde bir şeyler giymiş olabiliyorlar... Nerede olursa olsun, hamamda bile olsa, müslüman erkeğin de örtünmesi gereken yeri, göbeği ile dizinin altı arasındır; bu aranın güzelce örtünmesi lâzım!

Onun için meselâ Bursa'nın eski hamamlarını, Türk hamamlarını düşünün; oraların kıyafeti ne idi?.. Peştemal idi. Peştemal çok güzel bir kıyafettir sevgili dinleyiciler, çok rahattır. Sofra örtüsü gibi bir kumaşı alıyorsunuz, çok güzel örtünüyorsunuz. Şöyle bir ayağınızı açarak belinize sardınız mı, belinize de şöyle bir iki defa kıyırdınız mı, kayış bile istemez, tepeden tırnağa çok güzel örtünmüş olur insan... Yâni, belinden ta dizinin altına kadar güzelce örtünmüş olur. Eskiden böyle örtünülürdü, hamamlarda bile...

Şimdi de gâliba artık buna riayet etmiyorlarmış da, mayo ile hamamın havuzuna filân giriyorlarmış. Veyahut şort diyorlar, *short* kısa demek biliyorsunuz İngilizce'de... Şort da bize göre, gerçekten mânâsı gibi kısadır. Çünkü,

dizin üstündedir. Bizde dizin altında olması lâzım!..

Onun için, bizim bazı akıllı kardeşlerimiz buluşlarını geliştirmişler, ortaya kendi zevklerine göre bir deniz kıyafeti koymuşlar, *haşema* demişler. *Haşema* ne demek?.. Diyorlar ki, “hakîkî şeriat mayosu” demekmiş. Ne demek?.. Allah’ın emrine uygun, örtünmesi gereken yerleri tam örten, bol, rahat ve uzun... Çok da güzel!

Erkek de örtünecek. Şimdi bazıları sanıyor ki, hani bazı kardeşlerimizin, vatandaşlarımızın İslâm konusundaki bilgileri eksik olabiliyor. Dünyevî tahsili yapıyorlar, hattâ Avrupa’ya, Amerika’ya gitmiş oluyorlar; biraz da onların giyimlerini, kuşamlarını taklit ediyorlar. Onlar tabii gelmeğe başlıyor. Halbuki biz kendi kültürü, medeniyeti, örfü, ahlâkı, âdâbı olan yüksek bir milletiz. Bizim de kendimize göre farklı kıyafetimiz olması lâzım! Japonların kıyafetinin farklı olduğu gibi...

Sanıyorlar ki, erkek açınabilir de kadın kapanacak... Hayır, erkeğin de kapanması lâzım, hanımın da kapanması lâzım!.. Hanımın daha çok kapanması lâzım!

Bazıları diyebilir ki... Kapanmakta ölçüleri anlatmak istiyorum size:

“—Efendim, ben hanım olarak kapanıyorum ama, dar giyebilir miyim?.. “Meselâ külotlu çorap giyebilir miyim?..” diyebilir.

Yâni, çorap gibi ayağa giyilip, bele kadar çıkan, sımsıkı bir giyecek... Giyemez! Giyerse bile, üstünde etek olması lâzım! Çünkü, vücudunu belli eden bir kıyafet, kıyafet sayılmıyor; bol olması gerekiyor. Yâni, uzuvlarının şeklinin belli olmaması lâzım!

“—Peki hocam, bol olsun, ama tül den yaptırayım, kat kat olsun...”

Hayır, altı görüldüğü zaman da olmaz, altı da görünmeyecek!.. Yâni şeffaf olmayacak, altı görünmeyecek; sımsıkı olup uzuvlarını belli etmeyecek. Ve hanımlar topuklarına kadar, ellerini bileklerine kadar ve yüz hariç başlarını da örtecekler. Çünkü:

وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ

(النور: ٣١)

(*Ve lâ yübdîne zînetehünne*) “Zinetlerini ortaya çıkartmasınlar, yâni örtsünler!” (Nur, 24/31) buyruluyor. Kur’an-ı Kerim’in emri böyle. Saç da zînet olduğundan; bir hanımın bukle bukle saçları, örgü örgü saçları zînetidir. Şeriat böyle diyor, fıkıh böyle diyor. Onun için bu zîneti de örtmek için başörtüsü kullanılıyor. Dînî inançtan dolayı, Allah’ın emri olduğundan, Peygamber Efendimiz böyle buyurduğundan, fıkıh kitapları böyle yazdığından, baş örtülüyor.

Onun için, başörtüsüne kimsenin karşı çıkması lâzım!.. Ne baronun karşı çıkması lâzım, ne üniversite senatosunun karşı çıkması lâzım, ne filan dairenin karşı çıkması lâzım... Neden?..

Dînî inancı... Dînî inancına göre giyinmek, dininin ahkâmını yerine getirmek herkesin hakkı olduğu için... Başkasına da zararlı bir şey değil, hattâ başkası için daha faydalı.

Ben bazı arkadaşları hatırlıyorum, kadınla konuşurken, kadın açıksa... Bir şey konuşacak, memure bir kadın veya çarşıda pazarda bir kadınla konuşması icab etse, onun göğsünün, bacağıının açık olmasından o rahatsız oluyor. Yâni, başını öbür tarafa çevirse bir türlü, gözünü yumsa başka türlü... Onun açık giyinmesi, bu dindar insanı rahatsız ediyor. Kapalı olsa, örtülü olsa, çok rahat konuşacak:

“—Bacım, aziz kardeşim, bir şey mi istiyorsunuz? Yardım edebilir miyim?” diyecek.

Veyahut bir şey soracak:

“—Ben filâncaları arıyorum, tanıyor musunuz?” filân diyecek.

Örtülü olunca rahat ama açık olunca, tabii başını çevirmek zorunda kalıyor, zor oluyor.

Demek ki, İslâm'da örtünmek hem erkeklere var, hem kadınlara var... Erkeklerde örtünmek, göbeğinden dizine kadar... Tabii, daha fazla örtünürse, daha iyi; ama mecbûrî kısım bu kadar... Hanımların el, yüz ve ayaklar hariç her tarafını güzel, bol bir kıyafetle örtmesi vazifesi oluyor, dînî görevi oluyor. Buna da kimsenin karşı çıkmaması lâzım!..

Ben de diyeyim ki, Peygamber Efendimiz'in demin okuduğum hadis-i şerifinin başındaki kelimeleri kullanayım:

“—Sizden kim Allah’a ve ahiret gününe inanıyorsa, bir müslüman hanımın veya bir müslüman beyin dînî inancından dolayı giyindiği kıyafete yan bakmasın, karşı çıkmasın, onu üzmesin, onu vazifesini yapmaktan alıkoymasın!..”

Meselâ, avukat dindar, başörtülü...

“—Başını aç, öyle gel!” diyorlar.

Olmaz, dînî inancı.

“—O zaman avukatlığı yapmayacak...”

Yâni koca hukuk fakültesindeki dört senelik tahsili boşa gidecek. Bir kıymeti hebâ etmiş oluyoruz. Okumuş bir evlâdımızı hizmet yapmaktan alıkoymuş oluyoruz.

İşte böyle, erkekler de giyinecek, hanımlar da giyinecek. Rahat kıyafetler giyinecekler. Hem sıhî olacak, hem rahat olacak, hem dînî bakımdan sevaplı olacak. Onun için, dar kıyafetleri giymemelerini kardeşlerime tavsiye ediyorum. Namazda arkadaki için sıkıntı olur. Bakın bu hadis-i şerifte, (*min dîki siyâbi’r-ricâl*) “erkeklerin elbiselerinin darlığından dolayı” kadınlar başlarını sonra kaldırırsınlar diyor. Yâni, dar kıyafeti Peygamber Efendimiz SAS istemiyor.

Rahat kıyafet giyineceğiz. Şöyle gayet rahat, hani diyelim ki, ata binecek olsak, özengiye ayağımızı attığımız zaman, atın üzerinde çevik bir hareketle, bir sıçrayışta çıkabilmeliyiz. Bacağımızı attığımız zaman, cart diye bir ses çıkıp da pantolonumuz ikiye ayrılmamalı!..

Namaz kılacağımız zaman, diz çökerken, cart diye bir ses çıkıp, dizimizden veya arkamızdan pantolon yırtılmamalı, patlamamalı! Rahat bir kıyafet olmalı!..

Doktorlar da bunu tavsiye ediyorlar. Rahat kıyafet, kan dolaşımını sağladığı için, soğuğu ve sıcaklığı da engellediği için çok uygun... Hava sıcaksa, bol olunca, sıcaklık geçmiyor; hava soğuksa, bol olunca, vücutla bol kumaş arasındaki ısınmış havadan dolayı vücut yine korunuyor. O bakımdan, bugünkü birinci konuşmamız, biraz kıyafetle ilgili oldu.

Tabii, ben şimdi bir taraftan da, bizim İslâmî ahlâkımıza, âdâbımıza, İslâm'ın ahkâmına uygun kıyafetleri üretmelerini de, hem hanım tesettür giyimi üreten kardeşlerime, hem erkek kıyafetleri üreten kardeşlerime hatırlatıyorum, tavsiye ediyorum. Onlar da kendi zekâlarını kullansınlar, buluş yapsınlar, güzel kıyafetler ortaya koysunlar!..

Meselâ, benim sevdiğim kıyafetlerden bir tanesi, benim öyle pantolonlarım var; üstten çok kırmalı pantolon, ama rahat... Namaz kılarken, eğilirken, kalkarken, dikkat ederseniz bazı insanlar, rükûdan sonra secdeye varırken pantolonunu çekmek zorunda kalır. Neden?.. Pantolon takılıyor bir yerlere de, ille dizinin üstünden çekme yapıyor, öyle eğilebiliyor ancak...

Lüzum yok! İşte böyle çok pileli bir pantolon, şalvar tipine doğru bir pantolon çok rahat oluyor. Gençler istediği gibi hareket etsin,

bisiklete binsin... Şimdi at yok ama bisiklet var, motosiklet var... Veya oyun oynayacak delikanlı, top oynayacak, hoplayacak, zıplayacak, vuracak... Birden cart diye bir ses çıkıp da, beyaz donla halkın karşısında kalmasın... Üretenler de, böyle güzel kıyafetler üretsiner diye temennî ediyorum.

c. Türkçemize Sahip Çıkalım!

Birinci hadis-i şerifim bu, kıyafetle ilgili bir şey oldu. Moda demiyorum, çünkü hep yabancı kelimeleri kullanmamağa çalışıyorum ya, sevgili Akra dinleyicileri!.. *Moda* ne demek, şekil demek... *Modın*, Almanca'sı. Şekil kelimesi varken ben onu niye kullanayım?.. Yeni kıyafet şekilleri derim, onu kullanmam.

“—Neden kullanmıyorsun hocam, bu inat niye, veyahut bu dikkat niye?..”

Türkçe'miz gidiyor elimizden... Çarşıya pazara çıktığımız zaman, dükkânların isimlerine baktığımız zaman, ben bakıyorum, üzülüyorum. Siz de bakın, siz de üzüleceksiniz. Türkçe isimler yok... İngilizce, Fransızca, Almanca, Türkçe'de olmayan harflerle... Meselâ, Türkçe'nin resmî elifbâsında x harfi yok; ama x harfiyle filân yazılar... Halbuki yasak.

Bizim o kadar kendi medeniyetimizden, tarihimizden nice nice güzel isimler bulunabilir. Onu bulmuyorlar, onu kullanmıyorlar. Bizim Yunandan, Almandan, Fransız'dan, İtalyan'dan, İngiliz'den aşağı kalır bir tarafımız mı var?.. O kadar zengin bir tarihimiz var ki... Kânûnî

Sergisi dünyayı fethetti. Kànûnî'den asırlarca sonra, Kànûnî'nin devrinin eserleri Avrupa müzelerinde dolaştı, herkes hayran kaldı.

Bizim medeniyetimizi herkes inceliyor. Kıyafetimizi, yemeğimizi, davranışımızı herkes beğeniyor. Biz kendi elimizdeki hazinelerin farkında değiliz. Böyle şey olur mu?.. O halde kendimize gelmemiz lâzım!..

Edebiyat Fakültesi'nde bizim bir Alman hocamız vardı. Sevgili Akra dinleyicileri, bakın, bir yabancıнын sözü tarafgir olmadığı için, yâni bîtaraf olduğu için, tarafsız, tam böyle dengeli olabileceği için, bizim lehimize söylediği bir söz önemli!.. O Alman profesör meşhur bir profesördü. Avrupa'da tanınmış bir insandı, ülkemizde de yıllarca kalmıştı. Arapça biliyordu, Farsça biliyordu, Osmanlıca biliyordu. Daha birçok batı dilini biliyordu; Yunanca, Latince, Almanca, Fransızca, İtalyanca, İngilizce, Rusça... Benim bildiğim bunlar, belki daha başka diller de biliyordu.

Arapça'yı da şiveleriyle, lehçeleriyle biliyordu. Hatta bize bir ara, Suriye lehçesini de okutmaya başlamıştı bu Alman profesör... Yâni halk konuşmasını da, ağızları, şiveleri, lehçeleri de takib edecek bilgili bir insandı.

O bir gün bize derste dedi ki... İki şeyini söyleyeyim o hocamızın, ismini de söyleyeyim,

Helmut Ritter³ diye birisiydi. Hatta üç şeyi söyleyeyim: İsmâil Sâib Sencer⁴ isminde eskiden yaşamış, büyük bir alim, çok mübarek bir hocaefendi vardı. Uzun yıllar Beyazıt Umûmî Kütüphanesi'nin müdürlüğünü yapmış. Bu bizim

---

³ Helmut Ritter (1892-1971) 1892 yılında Yahudi bir ailenin çocuğu olarak Almanya'da doğdu. 1910'da liseyi Kassel'de bitirdikten sonra Halle Üniversitesine girdi ve burada ünlü şarkiyatçı Carl Brockelmann ve Paul Kahle gibi büyük âlimlerden ders aldı. Türkçe, Arapça, ve Farsça'dan başka İbrani ve Süryani dillerine de vakıftı. Türkiye'de modern anlamda filoloji tetkik ve usullerinin tanınmasında önemli hizmetleri bulunan Helmut Ritter, 1933 yılında İstanbul Üniversitesi'nde Arap ve Fars filolojisi bölümüne okutman olarak davet edildi. 1938 yılında bu bölüme profesör olarak atandı.Şarkiyat Araştırma Merkezi'nin (Şarkiyat Enstitüsü) kurulmasında önemli bir rol oynadı. 1969 yılında Almanya'ya döndü. 1971 yılında Almanya'da vefat etti. Helmut Ritter, şarkiyat araştırmaları sahasında ilk akla gelen alimlerdenidir.

⁴ İsmail Saib Sencer (1873-1940): Beyazıt Umumî Kütüphanesi'de kütüphaneci olarak 43 yıl hizmet etmiş, sıra dışı hafızası ile tanınmış bir kimsedir. Kitap toplayıcılarının, araştırmacıların, ünlü şarkiyatçıların ve sahafların uzun seneler başdanışmanı olmuştur.

31 Ocak 1873'de Erzurum'da dünyaya geldi. Küçük yaşta İstanbul'a gitti. Kocamustafapaşa Askerî Rüşdiyesi'ni bitirdikten sonra Fatih ve Süleymaniye Camii'nde öğrenim gördü. Öğrenimi devam ederken Maarif Nezareti'nin açtığı bir sınavla Bayezid Umumî Kütüphanesi'ne ikinci müdür tayin edildi. Birinci müdür Hoca Tahsin Efendi'nin vefatından sonra, 1896'da birinci müdür oldu.

Arap Edebiyatı konusunda uzmandı. Farsça, Fransızca, Almanca, İtalyanca ve Latince bilirdi. Bilgisini arttırmak amacıyla Tıp, Eczacılık ve Hukuk eğitimi almıştı. Kütüphanedeki görevinin yanı sıra çeşitli medreselerde Arap edebiyatı ve Arapça öğreten İsmail Saip Efendi, 1921'de İstanbul Darülfünunu Edebiyat Bölümünde Arap Edebiyatı derslerine müderris olarak atandı. Bu görevi Şapka Kanunu'nun çıktığı 1925'e kadar sürdürdü. Kanunun çıkmasından sonra derslerine son verdi ve Beyazıt Kütüphanesi'ne çekildi.

Eski müelliflerin yazılarını tanımada, yazma eserlerin bozuk bölümlerini okumada, gördüğü bir yazının hangi yüzyıla ve hatta hangi hattata ait olduğunu tahmin etmede üstün bir kabiliyeti vardı. Çeşitli konularda geniş bir bilgi birikimi olmasına rağmen hayatı boyunca eser vermek yerine araştırmacı ve okuyuculara yol göstermeyi tercih etti.

1939 yılında kütüphanedeki görevinden emekli oldu. 22 Mart 1940 tarihinde İstanbul'da hayatını kaybetti. Cenazesi Merkez Efendi mezarlığına defnedildi. Zengin şahsi kütüphanesi, vasiyeti gereği Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi'ne bağışlanmıştır.

Helmut Ritter isimli Alman asıllı profesör gitmiş, onda ders okumak istemiş:

“—İşte bana ilminizden öğretin, ben sizin talebeniz olayım!” demiş.

İsmâil Sâib Hoca da:

“—Ben müslüman olmayana ders vermem!” demiş. Bunlar da, Oskar Reşer’le Helmut Ritter, ikisi müslüman olmuşlar. Oskar Reşer, Osman Reşer⁵ olmuş... Bir keresinde, ders sırasında böyle bir konu geçmişti de;

“—Benim Hocam İsmâil Sâib Sencer Şâfiî idi, ben de onun mezhebindenim, ben de Şâfiîyim.” demişti bizim Helmut Ritter isimli hocamız.

---

⁵ Osman Reşer (1883-1972): Arap, Fars ve Türk edebiyatları, İslam öncesi Arap şiiri ve Osmanlıca uzmanı Alman şarkiyatçı.

1 Ekim 1883’de Stuttgart’da doğdu. Yahudi bir ailenin çocuğu idi. 1903 yılında Münih’te hukuk okumaya başladı. Daha sonra Doğu Dilleri bölümüne devam etti. Arap gramerci İbn-i Cinnî üzerine doktora tezi hazırlarken, kütüphanelerde araştırmalar yapmak için 1909 yılında İstanbul’a geldi.

1.Dünya Savaşında Alman ordusunda askerlik yaptı. Askerden sonra Breslau’ya taşındı. Arap Edebiyatı üzerine yoğunlaştı. Binbir Gece Masalları’na dair incelemelerinin ardından doçent, sonra da profesör oldu. Breslauda Profesör olarak ders vermeye başladı. 1928 yılında uzun vadeli bir izin aldı ve tekrar Türkiye’ye geldi.

Türkiye’de bulunduğu yıllarda İsmail Sâib Sencer’den çok etkilendi. Onun 1940 yılında vefatına kadar sohbetlerine devam etti. Bu arada Müslüman oldu, adını Osman Reşer olarak değiştirdi. 1937’de Türk vatandaşı oldu.

İstanbul imam-hatip okulu’nda, İstanbul İslam Enstitüsü’nde Arapça dersleri verdi. İstanbul Edebiyat fakültesi’nde Arap Edebiyatı Tarihi okuttu. Çok sayıda bilimsel çalışmalar üreterek ve Almanca birçok metinleri tercüme ederek, hayatının geri kalanını Türkiye’de geçirdi. Arapça ve Farsça el yazması geniş bir koleksiyon oluşturdu. Vefat edince, kütüphanesi Bochum Üniversitesi şarkiyat semineri’ne satılmıştır.

İstanbul’da Boğaz Manzaralı evinde kedileriyle yalnız bir hayat yaşadı. 26 Mart 1972 yılında vefat etti. Vasiyeti üzere, cenazesi Merkez Efendi mezarlığına, hocası İsmail Saib Efendi’nin ayak ucuna defnedildi.

Ben şöyle bir irkilmiştim, şaşırılmıştım. Biz onu Alman olarak biliyorduk. Artık tabii, hakîkaten müslüman olmuşsa, faydasını görmüştür. Ama sırf, “Ondan da ilim öğreneyim, bilgim artsın; onun istediği şeyi zâhiren yapayım, ama aslında olduğum gibi kalayım!” diye düşünmüşse, o zaman ahirette tabii hesabını verecek.

İkinci şaşırduğım nokta, demişti ki:

“—Sizin diliniz 19. Yüzyıl’ın sonunda, 20 Yüzyıl’ın başında şâheser bir dil olmuştu.”

Bir dilin şâheserliği nereden anlaşılır? Yâni bir dil ne zaman çok şâheser bir dil olur, hangi dil en şâheserdir?.. İçinizdeki duyguları anlatmakta zorlanmadan, o dille çok rahat anlatabiliyorsanız karşı tarafa; karşı taraf da yanlış anlamadan güzel anlayabiliyorsa; o dil iyi bir araç, iyi bir dil, gelişmiş bir dildir. Her dilde bu gelişmişlik olmadığı için, kelimeyi bulamazsınız, yabancı kelime kullanmak zorunda kalırsınız.

“—Sizin diliniz çok gelişmiş bir dil idi. Her türlü fikri ve duyguyu ifade edecek zenginlikte idi. Siz bu dilin kıymetini bilmediniz, kısalttınız, kestiniz, kırptınız, biçtiniz...” dedi.

Kuşa döndürmek var ya... Birisi leyleği beğenmemiş, yakalamış. Gagası uzun, bacakları uzun ama; gagasının uzunluğunun hikmeti var, bacağına uzunluğunun hikmeti var... “Bu ne biçim kuş?” demiş, gagasını kesmiş, bacaklarını kesmiş; “Şimdi kuşa benzedin!” demiş. Yâni, bu anlattığım misaldeki gibi, böyle çok faydalı, çok lüzumlu şeyleri kırt kırt kesip de bir şeyi mahvedenlere, “Onu kuşa döndürdü.” derler.

Aslında yanlış yapıyor. Allah onu uzun bacaklı yapmış, çünkü bataklıklarda yürüyebilecek ve batmayacak, öyle durabilecek... Uzun gagalı yapmış, çünkü suyun içine gagasını daldırarak ve avını yakalayabilecek... Yaşam ortamına uygun bir hilkatte yaratmış. Yâni, ilel-i gâiyye dediğimiz şey var, Allah her mahlûku, her uzvu gâyesine uygun bir biçimde yaratmış. Kuşun şekli havada gitmeğe, balığın şekli suda gitmeğe uygun... Bunlar derin derin, uzun uzun, ayrı ayrı konular... Anlatmak olabilir ama, o demişti ki:

“—Sizin çok güzel bir diliniz vardı. Siz o dilin kıymetini bilmediniz, kırptınız, biçtiniz, kuşa döndürdünüz.” demişti.

Niye kırptılar, biçtiler?..

“—Efendim, işte Arapça, Farsça kalmasın dilimizde...”

İyi ama, biz Araplara hâkim olmuşuz, İranlılara da hâkim olmuşuz. Büyük Selçuklu Devleti'nin merkezi İran'mış; Arap ülkeleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun eyaleti imiş. Tarihimizden bunlar antika... Topkapı Sarayı'ndaki bütün antika eserleri, eskidir bunlar diye atalım mı?..

“—Atılır mı?.. Bunlar tarihî eser, antika...”

Kelimeler de öyle. Onları kullanmalıydık, kullanmamışız, atmışız. Pekiyi, atınca ne oldu?.. Dil fakirleşti. Dil fakirleşince ne oldu?.. Bu sefer, yabancı kelimeleri kullanmak zorunda kaldı insanlar. Çünkü o düşündüğü şeyi ifade edecek Türkçe kelime bulamayınca, hadi bu sefer İngilizce'den, Fransızca'dan, Latince'den,

Almanca'dan almağa başladılar. Çünkü ihtiyaç var...

Ötekisini atmayacaktı. Atınca, ihtiyaç ortada kaldı, boşluk kaldı. O boşluk boş kalmıyor, yabancı kelime ile doluyor.

Bu sefer, bizim dilcilerimiz yabancı kelimelerle mücadele dediler ama, onu pek samimî yapmıyorlar, isteksiz isteksiz yapıyorlar. Dilimize bir sürü yabancı kelime doldu. Ben bunu son zamanlarda, “Hiç yabancı kelime kullanmayayım!” diye çok dikkat etmeye başladığım zaman, ne kadar fecî boyutlara vardığını o zaman anladım.

O profesör bir şey daha demişti, sevgili Akra dinleyicilerim! Yabancı, nihayet bir Alman ama, dilimizi sevmişti. “Siz o dilinizi mahvettiniz.” diye acıyor bize...

Üçüncü söylediği de şu:

Biz bir kitap okuyorduk, Arapların çok edebî bir eserini okuyorduk, zor bir eser. Klasik diyorlar Avrupalılar böyle eserlere... Çok klasik, çok ağır, çok bilimsel bir eseri okuyorduk. tabii tercümede zorluklar vardı. Asistan var, doçent var, birkaç yüksek sınıftan talebe var, ben varım...

Hep beraber o kitabı okuyoruz. Yâni dilbilgisi ilminin en üstün zirvesi olan Sibeveyh'in *el-*

*Kitâb*⁶ isimli meşhur eserini okuyoruz. Çok müthiş bir eser o, çok büyük bir eser. Orada takıldığımız beyitler, fıkralar bölümler oluyor.

Orada bizim asistan bir yere bakıyordu, şöyle gözünün önünde... Tabii biz o zaman talebeydik, hocamız asistan. O bir yerden bakıp, pat diye hemen o zor metnin tercümesini söylüyordu. Bizim Helmut Ritter, dayanamadı:

“—Yâhu sen nereden faydalanıyorsun, bu kitabın Türkçe tercümesi yok ki?..” dedi.

Meğer Mehmed Zihni Efendi'nin Arap diliyle ilgili *el-Muktedab* adlı bir kitabı varmış, Arap dilbilgisiyle ilgili böyle kıymetli birkaç eseri varmış. Oralarda bunları tercüme etmiş, aşağı dipnotları koymuş. Oradan okuyormuş. Onu söyleyince asistan, Helmut Ritter dedi ki o zaman:

“—Siz, sizin yetiştirdiğiniz alimlerinizin kıymetini bilmiyorsunuz. Sizin kendi alimlerinizin kadrini,

---

⁶ Sîbeveyh (Hicrî: 150-194, Milâdî:767-809): Nahiv (dilbilgisi) âlimi. İsmi Amr, künyesi Ebû Bişr'dir. İran'ın Şiraz şehrinde doğmuştur.

Sîbeveyh, ilim tahsil etmek için Basra'ya geldi. Hadîs ve fıkıh ilmini öğrenmeye başladı. Hammad ibn-i Seleme'nin huzurunda hadis okurken, bir kelimedede hata yaptı. Hatasından çok utanıp, üzüldü. Önce nahiv (dilbilgisi) ilmini öğrenmeye karar verdi. Nahivci Halil ibn-i Ahmed'in derslerine devam etti. Basra'da devrin en meşhûr nahiv ve lügat âlimlerinden dersler aldı. Sonunda nahiv ilminde söz sahibi oldu, ders vermeye başladı. Nahiv ilmine dâir, *el-Kitab* ismiyle meşhûr eserini yazdı.

El-Kitâb, nahiv üzerine yazılıp, zamanımıza kadar muhafaza edilen ilk büyük eserdir. El-Kitâb, bir çok nahivci tarafından okunup, okutulmuş ve hakkında eserler yazılmıştır.

Sîbeveyh, hayatının sonlarına doğru İran'a döndü. Memleketi Şiraz'da vefat etti. Kabri de Şiraz'dadır.

kıymetini bilmiyorsunuz. Bu Mehmed Zihni Efendi çok büyük bir şahıs, çok muhterem bir şahıs, çok büyük bir alim. Ben buna çok derinden hayranım.” dedi. Mehmed Zihni Efendi⁷ kim?.. *Nimet-i İslâm* isimli kalın ilmihalini, size mecmualarımızda hediye olarak verdiğimiz,

---

⁷ Mehmed Zihni Efendi (1846-1913): Son devir Osmanlı âlimi, müderris. 10 Temmuz 1846’da İstanbul’da doğdu. *Zihnî* mahlası çok zeki ve kavrayışlı olmasından dolayı hocası tarafından verilmiştir. Küçük yaşta Kur’an’ı ezberledi ve cami derslerine devam etti. Hocaları bilinmemekle birlikte ciddi bir öğrenim gördüğü eserlerinden anlaşılan Mehmed Zihni Efendi, ulûm-i âliye (medrese öğretim üyeliği) şehâdetnâmesi aldı.

Matbaa-i Âmire kâtiplik ve musahhihliğine getirildi (1868). Burada on yıl kadar çalışarak birçok dinî ve edebî eserin hatasız bir şekilde basılmasını sağladı. 1877’de Hasan Râsim Paşa’nın çocuklarına öğretmenlik yapmak üzere üç aylığına İskenderiye’ye gitti. Ardından Galatasaray Mekteb-i Sultanîsi ulûm-i Arabiyye ve dîniyye muallimliği (1879), Mekteb-i Mülkiyye usûl-i fıkıh muallimliği (1883), Tedkîk-i Müellefât Komisyonu üyeliği, Mec•lis-i Kebîr-i Maârif üyeliği (1894), Maarif Nezâreti Encümen-i Teftîş ve Muayene üyeliği ve başkanlığı (1902) görevlerinde bulundu. Halvetiyye-Şâbâniyye tarikatı şeyhi Necib Efendi’ye intisap eden Mehmed Zihni Efendi, Meclis-i Kebîr-i Maârif üyesi iken 16 Aralık 1913 tarihinde İstanbul’da vefat etti ve Küplüce Mezarlığı’ndaki aile kabristanına defnedildi.

Arap, Türk, İran dil ve edebiyatlarına vâkıf olan Mehmed Zihni Efendi, 1025 kitaptan oluşan kitaplığını Beyazıt Devlet Kütüphanesi’ne bağışlamıştır.

Mehmed Zihni Efendi’ye göre, Arapça öğrenmenin zor olduğu yolundaki kanaat doğru değildir. Kelimelerinin önemli bir kısmının dilimize girmiş olması sebebiyle Arapça’nın öğrenimi Avrupa dillerinden daha kolaydır. Dil öğrenmenin en iyi yolu kişinin öğreneceği dilin kurallarını kendi diliyle öğrenmesidir. Bu sebeple Türkçe hazırlanmış bir Arapça gramer kitabını okuyup anlayabilen kişi, kendi kendine Arapça öğrenebilir. Mehmed Zihni Efendi Arapça öğretimi için bir dizi kitap yazmış ve bu hususta yeni bir çığır açmıştır.

Eserleri:

1. *El-Müntehab*: Arap sarfına dair kapsamlı bir eserdir.
2. *El-Muktedab*: Arap nahvine dair kapsamlı bir eserdir.
3. *Kitâbü’t-Terâcim*: Arapça öğretiminde okuma metni olarak kullanılmak amacıyla 160 kadar âlim ve edibin Arapça biyografilerini ihtiva etmektedir.
4. *Ni’met-i İslâm*: İlmihal konularını içerir. En meşhur eseridir.
5. *Hanımlar İlmihali*.
6. *Hristiyanlığa Reddiye*: Abdullah Tercüman’dan tercüme.
7. *Meşâhîrü’n-Nisâ*: İslâm öncesi ve İslâm döneminde ilim, edebiyat ve siyaset alanında meşhur olmuş Arap, Türk ve İranlı 1165 kadar hanımın biyografisini içeren bir ansiklopedidir.

Osmanlıların son devresinde yetişmiş en büyük alimlerden birisi. İşte bak, Avrupalı kıymetini biliyor, bizim haberimiz yok!..

Aziz ve muhterem kardeşlerim, biraz dilbilgisi fikirleri söyledik, biraz da elbiselerle ilgili sözler söylemiş olduk ama, faydalı şeyler söyledik. Sıhhate uygun, kendi örfümüze uygun, dinimize uygun, inancımıza uygun, namazımızı bozmamağa yarayan güzel şeyler öğrendik. Tabii, âdâb öğrendik. Yâni insan, karşı taraftaki biraz kusurlu bile olsa, gözünü kapatacak demek ki... Biliyorsunuz, gözün kapağı var. Ne kadar güzel, bazıları bunları şaka ile ifade ediyorlar, aziz ve muhterem Akra dinleyicileri!

Biliyorsunuz, iki gözün kapakları var, alttan, üstten kapanabiliyor. Dilin de kapağı var, dudaklar. O da kapanabiliyor. Buneyi gösteriyor?.. Göz bazı kereler kapanacak, görülmeyecek bazı şeyler. Görülmemesi gereken şey karşına geldi mi, gözünü kapatacaksın görmemek için... Söylenmemesi gereken bir söz aklına geldi mi; dudaklarını kapatacaksın, söylemeyeceksin...

İnsanların en çok günah kazandıkları uzuvlardan birisi dildir; söyler, günaha girer. Halbuki, dudakları var; işte kapatsın, söylemesin, günaha girmesin... Bir de bakıştan günaha girebilir bir müslüman, maalesef... Durduğu yerden baktığı için, harama baktığı için, nâmahreme baktığı için günaha girebilir. İşte onun da kapakları var, kapatsın, bakmasın!.. Veyahut, başı önde yürüsün...

“—Olur mu, erkek öyle utangaç bir kız gibi, başı önde yürür mü?..”

Yürürse sevap olur. Bizim zâten tasavvufî yolumuzda prensiplerden bir tanesi, gözü parmaklarının ucunda, gözü ayaklarında yürüme prensibidir: *Nazar ber kadem...* Yâni, bakış ayak üzerinde olacak. Bu da bir edeb tabii. Bunları öğrenmiş olduk, anlatmış olduk, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!..

a. İlim Taleb Etmenin Karşılığı

Tabii, bunlar birer bilgi, birer ilim. İlim öğrenmek ne kadar güzel... Tabii, ilmin çeşitleri var, sonsuz konuları var. Hani, ilim bir derin, engin umman gibidir, ucu kenarı yoktur. Yüz yüz bitiremezsin, dibine dalamazsın... Dibi derin, yüzeyi engindir. İlim böyledir ama, insan her konuşmadan birkaç konu, her gün birkaç konu öğrene öğrene, bilgileri çoğaldığı zaman, iyi olur.

Peki, bu bilgileri çoğaltmakta, bilgili, görgülü bir insan olmak var; başka ne var?.. Onu da okuyalım. İbn-i Ömer RA'dan bir hadis-i şerif, hemen o birinci hadis-i şerifin altında olduğu için, denk de düştü:⁸

مَنْ كَانَ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ كَانَتْ الْجَنَّةُ فِي طَلَبِهِ
وَمَنْ كَانَ فِي طَلَبِ الْمَعْصِيَةِ كَانَتْ النَّارُ فِي طَلَبِهِ

(ابن النجار عن ابن عمر)

⁸ *Kenzü'l-Ummâl*, c.X, s.290, no:28842; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXI, s.294, no:23554.

RE. 440/2 (*Men kâne fî talebi'l-ilm, kâneti'l-cennetü fî talebih; ve men kâne fî talebi'l-ma'siyeh, kâneti'n-nâru fî talebih.*) Ne kadar güzel ifade buyuruyor, Peygamberimiz SAS:

(*Men kâne fî talebi'l-ilm*) “Kim ilim isteğinde bulunursa, ilim talebinde bulunursa, yâni bir ilim öğreneyim diye ilmin peşine düşerse; (*kâneti'l-cennetü fî talebih*) cennet de onun talebinde bulunur, yâni cennet de onun peşine düşer. ‘Gel bana, gel sen cennetlik ol!’ der.”

Demek ki, ilme çalışan cennetlik olacak ama, cennet peşine düşüyor. Ne kadar güzel bir şey!.. Sen ilmin peşine düştüğün zaman, “İlim öğreneyim, hadis öğreneyim, Kur’an öğreneyim, tefsir öğreneyim, i’tikadı öğreneyim, âdâb öğreneyim, ahlâk öğreneyim; güzel huyları öğreneyim, yapayım, uygulayayım; kötü huyları öğreneyim, onları yapmayayım filân diye ilim peşine sen düşünce; bu sefer sen durduğun yerde dursan bile, cennet seni istemeğe başlıyor. Cennet senin peşine düşüyor, cennet seni istiyor.

Cennet istiyor, kimden ister?.. Herhalde Allah-u Teâlâ Hazretleri’nden ister. Yâni, “Yâ Rabbi, bu kulun ilmi istiyor; onu cennetine sok, ben onu istiyorum!” der herhalde. Burada öyle denmiyor ama, kısa ifade: “Kim ilim isteğinde, ilim talebinde bulunursa, cennet de onun talebinde bulunur. İlmi isteyen cennet ister. İlme çalışan, sonunda cennetlik olur.” mânâsına bir söz; güzel.

Burada ilim öğrenmenin ne kadar sevaplı olduğunu, insanı sonunda cennete götüreceğini anlamış olduk. O halde ne yapacağız?.. Sözümün başında bir ara söylediğim gibi, kız da olsa dinleyicilerim, erkek de olsa, büyük de olsa, küçük de olsa, ev hanımı da olsa, iş güç sahibi evin reisi beyefendi de olsa, yaşlı da olsa, işi çok da olsa, demek ki ilim öğrenmeğe çalışacak. İlim öğrenmek, insanın cennetlik olmasına sebep oluyor.

Devam ediyor, hadis-i şerif. Ne buyuruyor Peygamber Efendimiz:

(*Ve men kâne fî talebi'l-ma'siyeh*) “Kim de günah talebinde bulunursa, yâni günahın peşine düşerse; bir günahı işlemek için, onu isteyerek, onun tahakkuku için gayretlerini yoğunlaştırırsa; günah yapmak isteğinde olur, gayretinde olur ve eyleminde olursa; o zaman, (*kâneti'n-nâru fî talebihî*) cehennemde onun talebinde olur.” Yâni cehennem de onu ister:

“—Yâ Rabbi, şu kul var ya, günahı işliyor, senin haram kıldığın şeyleri yapıyor, günahları yapıyor, zulüm yapıyor, haksızlık yapıyor, hırsızlık yapıyor, rüşvet alıyor, gadrediyor, yalan söylüyor...”

Ma'siyet, günah demek. Aslında isyan demek... Asâ kökünden, masdar-ı mîmi. Allah bir şeyi emretmiş, yapmıyor. İsyân bayrağını açmış, yapmıyor. Allah bir şeyi yapmayın demiş, yapacağım diyor. Yapma demiş, yapacağım diyor; yap demiş, yapmayacağım diyor. Yâni isyan ediyor Allah'a... Kim isyanın isteğinde

olursa, isyanın peşinde olursa, cehennem de onun peşinde olur, cehennem de onu ister. Yâni, isyan eden, cehenneme gider demek.

O halde, bizim İslâm hakkındaki bilgimiz ne kadar az olursa olsun, gayet kolay: Demek ki ilim öğrenirsek, cennetlik olacağız; günah işlersek, cehennemlik olacağız! İlim öğrenelim, dinimizi öğrenelim; günahın peşine düşmeyelim, günahlı işlerden kaçalım! Şimdi ben size bir şey teklif ediyorum, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri! Bazı evlere gittiğim zaman, hoşuma gidiyor:

Mutfakta bir duvarda kâğıt var, yanında çiviye ile asılmış bir kalem var. Kâğıt orada duruyor. Koparılabilen bir kâğıt... Yâni niçin koymuşlar mutfağın duvarına?.. Hanımefendi dolabı açtığı zaman, meselâ kimyon aradı, yok... “Haa, kimyonum bitmiş!” diyecek, oraya “Kimyon alınacak!” diye yazacak. Bilmem, tereyağı azaldı, “Tereyağı alınacak!” diye yazacak... “Aaa, patatesim kalmamış, soğanım azalmış!” diyecek, onları yazacak. Anında hatırladığı şeyi yazmak için, orada kâğıt ve kalem var. Sonunda kapıcı geldiği zaman kapıya, “Hanımefendi bir isteğiniz var mı?.. Çarşıya gidiyorum, bakkala gidiyorum, bir şey alınacak mı?” deyince, kâğıdı yırtacak verecek, “Şunları al!” diyecek. Güzel bir usül hoşuma gidiyor.

“—Başka ne hoşuna gidiyor Hocam?..”

Bir insanın şu göğüs cebinde bir küçük not defteri olması ve yanında bir kalem olması da hoşuma gidiyor.

“—O neden?..”

Duyduğu güzel bir Şeyi yazar, hatırına gelen güzel bir Şeyi yazar. Akıl defteri, hafıza defteri... Biraz sonra telâştan unutabileceği Şeyi yazar. O da güzel!.. Yâni, Şöyle insanın göğüs cebinde, hemen kolay bir yerde, bir kalemi, bir defterciği, bir Şeyi olmalı; onu da seviyorum.

Şimdi istiyorum ki, mutfakta böyle bir kâğıt, bir kalem olduğu gibi, evimizin görünen güzel bir yerinde; hanım görsün, çocuklar görsün, herkesin görebileceği bir yerde, “GÜNAHLAR” diye bir liste olmalı!..

—Yalan söylemek günah...

—Hırsızlık yapmak günah...

—Zulmetmek günah... vs. vs.

AŐađıya doğru on, yirmi, otuz, kırk, elli... Bir liste yapılrsa;

“—Bakın çocuklar, bunlar günahlar! Bunları küçük yaşta öğrenin, yapmayın!” dense...

İlkokulda bile olsa, öğrense çocuk: Yalan söylemeyecek, öğretmenine yalan söylemeyecek.

“—Öğretmenim, hastaydım, okula gelemedim!”
Yalan...

Annesiyle gezmeğe gitti. Annesi dedi ki:

“—Haydi ben seni de götüreyim, öğretmene böyle söylersin...”

Yalana alıştıırıyor.

“—Öğretmenim, çok hastaydım da, doktor geldi...” Yalan!..

Gezmeğe gittiler. Üç günlüğüne gezmeğe gittiler, geldiler meselâ...

Yalan söylenmeyecek! Yâni, günahları yazın, duvarda olsun...

Bir de sevaplı işleri yazın:

—Cuma namazına gitmek sevap...

—Cuma günü boy abdesti almak, tertemiz yıkanmak, güzel kokular sürünmek sevap...

—Temiz elbiseler giymek sevap, camiye erken gitmek sevap...

—Birisine iyilik yapmak sevap, sadaka vermek sevap...

—Geçmişlerimizin kabirlerini ziyaret etmek, onlara okumak sevap...

—Gönül almak, insan sevindirmek sevap...

—Gönül yıkmak, insan üzmemek günah...

Bunları da yazmalı! Bunları da küçük büyük herkes bilmeli, çocuklarımız böyle yetişmeli!..

İyi huyları da yazmalı bir liste halinde, kötü huyları da yazmalı!.. İşte bunları öğrendiği

zaman, bunları öğrenmek peşinde olduğu zaman, cennet onun peşine düşüyor. Allah’tan,

“Bunu cennetlik et!” diye istiyor belki...

Sonunda insan cennetlik oluyor. Ama isyanın, günahların peşinde koşarsa; o zaman da

cehennem onun peşine düşüyor. “Eyvah, arkadan alevleriyle, ateşleriyle, türlü türlü

azablarıyla, zebânîleriyle cehennem onun peşinde...”

Düşünün, çok kötü insanlar, hırsızlar, haydutlar, yol kesiciler, harâmîler, siz تنها bir yolda giderken arkadan gelmeye başlasalar; yol ıssız, karanlık bastırmış, etrafa bakınıyorsunuz, yardım edecek bir kimse yok; nasıl korkarsınız?.. Onun gibi, cehennem insanın peşine düşerse, korkmak lâzım!..

O halde sevaplı şeylerin peşine düşelim, ilmin peşine düşelim de, cennet bizim peşimize düşsün... Günahlardan vazgeçelim ki, cehennem peşimize takılıp da bizi yutmağa kalkmasın...

e. Hastalık ve Yolculukta Ameller

Üçüncü bir hadis-i şerif okuyacağım, sözüm uzamış bile olsa... Bu da hastanedeki kardeşlerime hediye olsun, herhangi bir hasta kardeşime hediye olsun... Ebû Mûse'l-Eş'arî RA'dan rivayet etmiş Taberânî. Peygamber Efendimiz buyurmuş ki:⁹

مَنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ يَعْمَلُهُ فَشَغَلَهُ عَنْهُ مَرَضٌ أَوْ سَفَرٌ
فَإِنَّهُ يَكْتُبُ لَهُ صَالِحٌ مَا كَانَ يَعْمَلُ وَهُوَ صَحِيحٌ
مُقِيمٌ

(طس. عن أبي موسى)

⁹ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.VIII, s.336, no:2687; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VII, s.192, no:2929; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.491, no:1261; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.1, s.82, no:236; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.III, s.22; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.107, no:198; Ebû Mûsâ el-Eş'arî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.569, no:6733; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XXI, s.303, no:23580

RE. 440/3 (*Men kâne lehû amelün ya'melühû, feşagalehû anhü maradun ev seferun, feinnehû yüktebu lehû sàlihu mâ kâne ya'mel, ve hüve sahîhun mukîm.*) *Sadaka rasûlü'llâh.*

Ne kadar güzel! Kısa kısa hadisler ama, ne kadar tatlı konular bunlar, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!.. Efendimiz buyuruyor ki: (*Men kâne lehû amelün ya'melühû*) “Bir kimsenin adeti olan, işlemekte olduğu bir ameli varsa; (*feşegalehû anhu maradun ev seferun*) bu işlediği güzel şeyi, hastalığı onu meşgul etmiş de yapamamışsa; veyahut yolculuğu mânî olmuş da yapamamışsa...” Trende gidiyor, nasıl yapsın; yapamadı. Veyahut otobüste yapamadı. Ama güzel bir şeydi. Bir nafile ibadetti, bir namazdı, bir güzel adetti...

“Kim güzel bir iş yapıyorken, hastalık veya yolculuk onu, onu yapmaktan engellemiş ise; bu güzel şeyleri sefere çıktığı için veyahut hastalandığı için yapamıyor ya; (*feinnehû yüktebü lehû sàlihu mâ kâne ya'melü ve hüve sahîhun mukîm*) o adam seferde değilken, sıhhatli iken, evvelce adeti olan yapmakta olduğu iyi şeyleri yapmış gibi Allah sevap yazar.”

Burada bir noktaya da dikkatinizi çekmek istiyorum: (*Feinnehû yüktebü lehû sàlihu mâ kâne ya'mel*) “Evelce işlediği, güzel, sàlih amellerin yapılmış gibi sevabını yazıyor Allah...” Ne anlıyoruz bundan?.. Kötü huyları da varsa bir insanın; diyelim ki, Allah saklasın, meselâ içki içiyordu... Ama hasta olduğu için içemiyor; yolcu olduğu için yolda, otobüste

içemiyor... O zaman yolculuktan ve hastalıktan dolayı içemedi ama, içmiş gibi günahı yazılacak mı?.. Yazılmıyor.

Bak, Allah merhametli, lütufkâr! Yaptığı iyilikleri yapmış gibi yazıyor da, itiyadı olan kötülükleri yapmış gibi yazmıyor. Bu da rahmetinden, lütfundan, kereminden oluyor. Bunu da anlamak lâzım!..

Bir de onları yazsa; “Bu sıhhatli olsaydı, gene o mendebur işleri yapacaktı. Yazın ey meleklerim!” dese, tabii haklı olurdu yazması. Çünkü hakikaten seferde olmasaydı, sıhhatte olsaydı, yapacaktı o adam onu... Hasta olduğundan yapamıyor, doktor yasakladığı için yapamıyor; veya otobüste yolcular razı olmadığı için yapamıyor... Ama işte Allah, kötülükleri yazmıyor. Yâni o da rahmetinden.

f. İlmin Sadakası

Üç tane hadis-i şerif oldu. Bir de dördüncüyü okuyacağım, o da çok kısa: ¹⁰

مَنْ كَانَ لَهُ عِلْمٌ فَلْيَتَصَدَّقْ مِنْ عِلْمِهِ وَمَنْ كَانَ

لَهُ مَالٌ فَلْيَتَصَدَّقْ مِنْ مَالِهِ

(ابن السني عن ابن عمر)

¹⁰ Hünnâd, *Zühd*, c.II, s.525, no:1083, Zeyd ibn-i Eslem RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.X, s.438, no:29280; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.XXI, s.302, no:23578.

RE. 440/4 (*Men kâne lehû ilmün, felyetesaddak min ilmihî; ve men kâne lehû mâlün, felyetesaddak min mâlihî.*) Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Demin ilimden bahsettik ya, onu tamamlayacağı için bu hadis- i şerifi okudum. Diyor ki Peygamber SAS Efendimiz:

“—Kimin ilmi varsa, ilminin sadakasını versin; kimin de malı varsa, o da malının sadakasını versin!”

Şimdi buradan ne anlıyoruz: Malı olan sadakasını verecek, Tamam, zengin adam fakire sadakasını versin, zekâtını versin... Malı olan, malından bir miktarı yoksullara verecek. Ama bir de ilmi olan da, ilmini anlatmalı!..

Öyle hocalar var, değerli hocaefendi, sus pus oturuyor köşede... Ders yapmıyor, talebe okutmuyor, camide konuşmuyor, İslâm'a hizmet edici herhangi bir çalışma yapmıyor. E mübarek, o kadar ilmin var. Nasıl zengine malının zekâtını vermek mecbûriyetse, sen de ilmini anlatacaksın!..

Hele hele bu devirde, İslâmî bilgisi az insanların, İslâmî bilgisi az olduğundan, yanlış inançları da var. Onun için, doğru inancı bilen alimler doğruyu anlatacaklar, yanlışları da söyleyecekler: “Bak burası yanlış, bunu yapmayın!” filan diyecekler.

Bugün, bir emniyet müdürünü anlattılar bana; gel de okuyuculara bunu bir misâl olarak söyleme... Çok ilginç bir misâl... Arkadaşımızla konuşmuş bu emniyet müdürü; okumuş, tahsilli,

yükselmiş, müdür olmuş bir insan... Allah afiyet versin, Allah gerçekleri gösterson... Demiş ki arkadaşımıza:

“—Ben müslümanım, inançlı bir kimseyim.”

Tamam, güzel mâşâallah, Allah müslümanlığını mübarek etsin...

“—İnançlıyım ama, öyle sofu filan değilim!” demiş. “Babam anneme ölürken vasiyet etti, ‘Sakın başını örtme!’ dedi. Biz de vasiyet çok önemlidir. Onun için, benim annem de başını örtmüyor.” demiş.

Çünkü babası ölürken vasiyet etmiş. Bakın, ne kadar büyük yanlışlık muhterem kardeşlerim! Şimdi babası, Allah’ın emrine aykırı bir vaziyette bulunuyor. Allah, “Başınızı örtün ey hanımlar!” diyor. Babası da ölüp giderken, hanımına diyor ki:

“—Aman hanım, benden sonra sakın ha örtünme!” diyor. Allah’ın emrine aykırı... Allah’a asi olmak bu, isyan bu...

Şimdi bu bir yanlışlık, yâni ölürken o vasiyeti yapan insanın bir cahilliği. Allah akıl fikir versin, cahillikten kurtarsın...

İkinci cahillik: Müdür bey diyor ki:

“—Bizde vasiyet çok önemlidir, onun için babamın bu vasiyetine çok sıkı riayet ediyoruz.”

Hayır, yanlış olan vasiyet tutulmaz. Meselâ, kendisi polis müdürü, sormak isterdim ona: Babası ona deseydi ki:

“—Evlâdım filanca adama ben çok kızıyorum. Sen de polissin, tabancan var; vasiyet ediyorum, o adamı öldür!” deseydi, öldürecek miydi?..

Öldürmezdi, çünkü kanun adamı, kanunu uygulayan insan. Öldürmek olmaz, haksızlık varsa mahkemeye müracaat edilir... vs. Yâni ihkâk-ı hak, hakkı bizzat kendisi gidip almak yoktur. Çünkü, belki yanılır. Demek ki, vasiyet her zaman tutulmuyor. Şimdi yanlış vasiyet tutulur mu?.. Yanlış yere yemin etti bir insan; yanlış yemin uygulanır mı?.. Yanlış yemin uygulanmaz, yemin kefareti verilir. Yanlış vasiyet tutulmaz, doğrusu yapılır. Çünkü:¹¹

---

¹¹ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.66, no:20672; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XVIII, s.170, no:381; Heysemî, *Müsnedü'l-Hâris*, c.II, s.632, no:602; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.II, s.55, no:873; İbn-i Esir, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.275; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.III, s.145; İmran ibn-i Husayn RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.409, no:3889; Bezzâr, *Müsned*, c.V, s.356, no:1988; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.II, s.383, no:3788; Dâra Kutnî, *İlel*, c.V, s.155, no:786; İbn-i Abdi'l-Ber, *et-Temhîd*, c.VIII, s.58; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.131, no:1095; Hâkim, *Müstedrek*, c.III, s.132, no:4622; Hz. Ali RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IV, s.181, no:3917; Hz. Hüseyin RA'dan.

İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VI, s.545, no:33717; Hasan-ı Basrî Rh.A'ten.

Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.369, no:3647; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

İbn-i Abdi'l-Ber, *el-İstîâb*, c.I, s.269; Abdullah ibn-i Huzâfe RA'dan.

Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.X; s.22, no:5137; Ebû Nuaym, *Ahbâr-ı İsfahan*, c.II, s.109, no:443; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XVI, s.322; Temîm-i Dârî RA'dan. Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.V, s.163; Nüvvâs ibn-i Sem'an RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.105, no:14875; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.V, s.407, no:9143;

Keşfü'l-Hafâ, c.II, s.2077, no:3076; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XVI, s.427, no:17172.

لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِي مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ

حم. طب. ك. خز. وابن جرير عن عمران و الحكم ن عمرو الغفارى معا؛ و أبو نعيم، خط. عن أنس؛ طب. عن النواس

RE. 481/9 (*Lâ tâate li -mahlûkin fî ma'siyeti'l-hàlik*) kâidesi vardır. Fıkhın en önemli kâidelerinden birisi. Yâni, “Allah’a isyanda, hiç kimseye itaat olmaz. İsyanı emrediyorsa o şahıs, itaat olmaz.”

“—Namaz kılmam, babam bana namaz kılma dedi.” İtaat olmaz!

“—Kocam bana namaz kılma dedi.”

İtaat olmaz! Neden?.. Allah’a isyanı emreden bir nüfuzlu mevki, makam sahibi insanın sözü dinlenmez. Neden?.. En yüksek mevkî makam Allah’ındır da ondan. Allah’ın sözü dinlenecek, Allah’ın sözünün karşısına da kimse çıkmayacak... Çıkmasaydı. “Allah namaz kılın demiş, o kılmayın diyor; olmaz böyle şey!..” diyecek kişi, ona göre nereye itaat edeceğini bilecek.

Allah’a isyan emredildiği zaman, tutulmaz. Bugünün kanunlarında da benzer bir durum var... İslâm’ın kanunları 1400 yıllık. Ama bugünün, Yirminci Yüzyıl’ın insanları, milletvekilleri mecliste oturuyorlar, kalkıyorlar, komisyonlardan geçiyor, bir kanun çıkıyor. Tasdik ediliyor, Resmî Gazete’de neşrediliyor, kanun oluyor. Bugün de amir, bir memura kanuna aykırı bir şey emretse, memur amirin sözünü dinlemez, dinlememesi lâzım!..

Dinlerse, suçlu olur. Bak bugünkü kanunlar bile, doğruyu benimsiyor.

Şimdi, yanlış bir şey vasiyet etmiş babası, dinlemek olur mu?.. Şimdi o yanlış vasiyeti annesi dinledikçe, yâni başını örtmedikçe, vefat eden kimse kabirde kat kat, tekrar tekrar, yine yine azab görüyor. Neden?.. “Sen o vasiyeti ettin de, bu kadın senin vasiyetine uygun olarak başını örtmüyor.” diye. Onu kurtarmanın çaresi, hanımının başını örtmesi...

Bak cahillik işte... Yâni kültürlü, tahsilli, okumuş insanların da bilgisizlikleri olabiliyor. Çünkü, din ayrı bir ilim dalı. Meselâ, çiftçi doktora karışıyor mu?.. Doktor kimyacıya karışıyor mu?.. Kimyacı hukukçuya karışıyor mu?.. Ayrı ayrı dallar.

Onun için, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri! İçinizde alim olanlar, ilmini sağa sola anlatsın!..

“—Hocam, ben alim değilim, mütevazi bir müslümanım?..”

Sen de duyduğunu anlat!.. Bildiğin kadarının alimisin, okuduğunu anlat!.. İyi kitapları oku, derin kitapları oku, doğru kitapları oku! Güzel kitapları oku, mükemmel kitapları oku!.. Doğru bilgileri öğren, bildiğin kadarını anlat!..

“—Ben böyle bir şey okudum bugün kardeşlerim! Boş vakit geçirmeyelim, ben size bildiğimi anlatayım...”

Hem insan bildiğini anlatınca, hafızasında daha iyi kalır, kuvvetlenir. Anlata anlata daha iyi yer eder, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!..

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi ilim sahibi eylesin...
Mal sahibi etsin, zengin de olalım, zengin de
olun Akra dinleyicileri, aziz kardeşlerim...
Ama zengin olunca, malınızın zekâtını
verin, hayrınızı, hasenâtınızı yapın, fakirleri
unutmayın! Dulları, yetimleri unutmayın,
zavallıları unutmayın!..

İlim sahibi olun; ama ilim sahibi olduğunuz
zaman da, ilminizi sağa sola söylemeyi
unutmayın! Emr-i ma'ruf yapın, ilim öğretin,
tâlim ve terbiyede bulunun, aziz ve sevgili Akra
dinleyicileri!..

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâh!..

*Cumanız mübarek olsun... Allah hepinizden razı
olsun...*

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

18. 10. 1996 - Fethiye / MUĞLA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak
ulaşmak için tıklayınız.](#)

